

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 5 Issue 07 | pp. 83-89 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

JISMONIY SHAXSLAR OLINADIGAN YER SOLIG'I: AMALIYOT, MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Ramazonov Shamil Ulug'bek o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

e-mail: ramazonovshamil2022@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda jismoniy shaxslar tomonidan yer solig'ini hisoblash va to'lash sohasida mavjud muammolar tahlil qilinadi. Maqolada yer solig'ining mahalliy byudjetdagi ahamiyati, soliqqa tortish tizimining hozirgi holati, raqamlashtirish va soliq ma'muriyatchiligidagi yangiliklar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, yer solig'i sohasidagi asosiy kamchiliklar – yagona ma'lumotlar bazasining yo'qligi, huquqiy maqomning noaniqligi, soliq qarzdorliklari va soliq madaniyatining pastligi aniqlanib, ularni bartaraf etish uchun takliflar berilgan. Shuningdek, yer solig'i tizimini rivojlantirish bo'yicha amaliy va normativ tavsiyalar keltiriladi, bu esa mahalliy byudjet daromadlarini oshirish va yer resurslaridan samarali foydalanishni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Yer solig'i, jismoniy shaxslar, soliqqa tortish tizimi, mahalliy byudjet, soliq ma'muriyatchiligi, soliq siyosati, soliq stavkalari, yer resurslari, soliq undirish mexanizmi, soliq bazasi.

Аннотация. В данной статье анализируются существующие проблемы в сфере исчисления и уплаты земельного налога физическими лицами в Узбекистане. В статье рассматривается значение земельного налога в местном бюджете, современное состояние системы налогообложения, цифровизация и инновации в налоговом администрировании. Также выявлены основные недостатки в сфере земельного налога – отсутствие единой базы данных, неопределенность правового статуса, налоговая задолженность и низкая налоговая культура, а также даны предложения по их устранению. Также даны практические и нормативные рекомендации по развитию системы земельного налога, которые будут служить увеличению доходов местных бюджетов и стимулированию эффективного использования земельных ресурсов.

Ключевые слова: Земельный налог, физические лица, система налогообложения, местный бюджет, налоговое администрирование, налоговая политика, налоговые ставки, земельные ресурсы, механизм взимания налога, налоговая база.

Abstract. This article analyzes the existing problems in the field of calculation and payment of land tax by individuals in Uzbekistan. The article considers the importance of land tax in the local budget, the current state of the taxation system, digitalization and innovations in tax administration. The main shortcomings in the field of land tax are also identified - the lack of a single database, uncertainty of legal status, tax arrears and low tax culture, and proposals are given for their elimination. Practical and regulatory recommendations for the development of the land tax

system are also given, which will serve to increase the revenues of local budgets and stimulate the efficient use of land resources.

Keywords: Land tax, individuals, taxation system, local budget, tax administration, tax policy, tax rates, land resources, tax collection mechanism, tax base.

1. Kirish

Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish jarayonida O'zbekistonda soliqqa tortish tizimi tubdan isloh qilinmoqda. Yangi soliq kodeksining qabul qilinishi, davlat soliq xizmati organlarining raqamlashtirilishi va "Soliq to'lovchining shaxsiy kabineti" kabi innovatsion mexanizmlarning joriy etilishi mamlakatdagi soliq tizimini yanada samarali va shaffof qilishga xizmat qilmoqda. Biroq, ayniqsa yer solig'i sohasida hal etilishi lozim bo'lgan muammolar mavjud:

1. Yagona ma'lumotlar bazasining yo'qligi va yer uchastkalari hisobining to'liqligi masalasi. Yer uchastkalari haqida aniq va to'liq ma'lumotlar bazasining yo'qligi, ularga egalik qilish huquqi va foydalanish holatini real vaqt rejimida aks ettirish imkonining cheklanganligi soliq bazasini shakllantirishda katta to'siq hisoblanadi. Bu, o'z navbatida, yer solig'i bazasining to'g'ri shakllanmasligi va soliqlarni yig'ishda kamchiliklarga olib keladi. Yagona va tizimli kadastr tizimini yaratish orqali yer solig'i bazasining aniqligi oshirilishi zarur.

2. Huquqiy maqom va ma'lumotlar yangilanishidagi kamchiliklar. Ayrim hududlarda yer maydonlariga nisbatan soliq to'lovchilarning huquqiy maqomi aniq emasligi, yer kadastr ma'lumotlarining muntazam yangilanmasligi soliq yig'implarining past bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Bu holat soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasida ishonchsizlikni kuchaytiradi hamda soliq siyosatining samaradorligini pasaytiradi.

3. Soliq qarzdorliklari va undirish mexanizmlarining samaradorligi. Yer solig'i bo'yicha soliq qarzdorliklari darajasi yuqori bo'lib, undirish mexanizmlari yetarli darajada samarali emas. Bu moliyaviy intizomning pasayishi, nazorat tizimidagi zaiflik va qonuniy choralarni qo'llashdagi sustkashlikka olib kelmoqda. Undirish tizimini kuchaytirish, samarali monitoring va jazolar tizimini takomillashtirish lozim.

4. Soliq madaniyati va axborot yetishmasligi. Aholi va tadbirkorlar orasida soliq madaniyatining pastligi, soliq majburiyatlari haqida yetarlicha ma'lumot berilmasligi natijasida soliq to'lovlarining kechiktirilishi holatlari ko'p uchraydi. Soliq siyosatini ommaviy targ'ib qilish, axborot kampaniyalarini kuchaytirish va soliq to'lovchilarga qulay xizmatlar ko'rsatish orqali bu muammo bartaraf etilishi mumkin.

2. Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Yer solig'i tizimida jismoniy shaxslarning o'zni alohida ahamiyatga ega, chunki ular ko'plab mamlakatlarda yer solig'i to'lovchilarining katta qismini tashkil qiladi. Jismoniy shaxslar yer solig'i to'lovlari orqali mahalliy byudjetlarga daromad kiritishda ishtirok etadi, shuningdek, yer resurslaridan oqilona foydalanishni rag'batlantiradi.

Nobel mukofoti laureati Stiglitzning soliq siyosati bo'yicha ishlari yer solig'ining iqtisodiy samaradorligi va adolatliligi nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega. U soliq yukining teng taqsimlanishi, ayniqsa, jismoniy shaxslar o'rtasida soliq to'lash imkoniyatiga qarab farqlanishi haqida so'z yuritadi [1]. Yer solig'i jismoniy shaxslar uchun mol-mulkka egalik qilish darajasiga qarab aniq va adolatli bo'lishi zarur. Soliq tizimining

progressivligi kam daromadli oilalarni himoya qilishi va yuqori daromadli egalardan ko'proq soliq olinishi kerak.

Stiglitzning fikricha, yer solig'i iqtisodiyotda investitsiyalarni rag'batlantirishi va yer resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlashi zarur. Shu bilan birga, soliq tizimi murakkab bo'lmashligi va byurokratik xarajatlarni oshirmasligi lozim.

Dye va England tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlar jismoniy shaxslar uchun yer solig'ining uy-joy narxlariga va yashash joyining tanloviga qanday ta'sir qilishi haqida batafsil ma'lumot beradi. Ularning fikricha, soliq stavkalari va yerga soliq solish tizimi uy-joy bozorining dinamikasini belgilaydi, chunki yuqori yer solig'i uy-joy xarid qilishga to'siq bo'lishi mumkin [2]. Yer solig'ining yuqoriligi va murakkabligi jismoniy shaxslarning ko'chib o'tish qarorlariga ta'sir qiladi, bu esa ayrim hududlarda aholi zichligini kamaytirishi yoki oshirishi mumkin.

William Fischelning tadqiqotlari yer solig'ining xususiy mulk sifatida ko'rilishiga asoslangan. Unga ko'ra, yer solig'i to'lovlari jismoniy shaxslarning o'z mulklariga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Agar soliq juda yuqori bo'lsa, u investitsiya va yerga sarmoya kiritishni kamaytiradi [3]. U yer solig'ining samarali bo'lishi uchun uning barqaror, tushunarli va adolatli bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi, aks holda yer bozorida asossiz tebranishlar yuzaga keladi.

Oates mahalliy byudjetlarning asosiy daromad manbai sifatida yer solig'ining ahamiyatini o'rgangan. Uning fikricha, jismoniy shaxslarning yer solig'i to'lovlari mahalliy infratuzilma va xizmatlarning moliyalashtirilishini ta'minlaydi [4]. Shu bois soliq siyosati mahalliy darajada samarali boshqarilishi kerak. Yer solig'i jismoniy shaxslarning mahalliy xizmatlarga bo'lgan ehtiyojlarini va byudjetni qondirish imkoniyatlarini aks ettiradi.

David Jaegerning ishlari yer solig'ining ijtimoiy adolatga ta'siri va jismoniy shaxslar o'rtasida tengsizlikni kamaytirishdagi roli haqida. Jaeger yer solig'ining progressiv bo'lishi ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga yordam berishini ta'kidlaydi, ayniqsa, yer egasi bo'lmagan yoki kam mulkka ega shaxslar uchun bu muhimdir [5]. Soliq siyosati yerga egalik qilish darajasidagi farqlarni yumshatishi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashi mumkin. Mahalliy iqtisodchi olimlar ham O'zbekiston sharoitida yer resurslarning milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati, ulardan samarali foydalanishda moliya-kredit mexanizmlarining qo'llanilishi, jumladan, ularni soliqqa tortish masalalari bilan bog'liq ilmiy tadqiqot ishlarini olib borganlar. Biroq, yuqoridagi izlanishlar bizning fikrimizcha, bugungi kunda respublikamizda cheklangan tabiiy resurslarni soliqqa tortish borasidagi bir qator muammolar uchun yechim bo'lishda yetarli emas va bu ushbu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqot ishlarini yanada kuchaytirishni taqozo etadi.

3. Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot jarayonida jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i, uning soliq tizimida o'rni borasida xorijiy va mahalliy olimlarning ishlari o'rganildi va tahlil qilindi. Maqolada nazariy mushohada, tizimli yondashuv, kuzatish, umumlashtirish, tahlil, sintez kabi usullar samarali qo'llanildi, shuningdek soliq ma'murchiligini yechimlari borasida xulosa va takliflar shakllantirildi.

4. Tahlil va natijalar

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini liberallashtirish davrida mahalliy soliq tizimini takomillashtirish va mahalliy byudjetlarning daromad bazasini mustahkamlash dolzarb vazifalardan biriga aylangan. Ayniqsa, mahalliy darajadagi byudjetlar daromadlarini oshirishda jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ining doimiy, bir xilda va to'liq undirilishi muhim omil hisoblanadi. Bu jarayon mahalliy hokimiyat organlarining moliyaviy barqarorligi va byudjet mablag'larini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Yer solig'ining asosiy vazifasi yer solig'ining asosiy vazifasi mahalliy byudjetlarni moliyaviy resurslar bilan ta'minlashdir. Shuningdek, yer solig'i:

- Yerdan oqilona foydalanishni rag'batlantiradi;
- Tuproq unumdorligini oshirishga xizmat qiladi;
- Turli sifatdagi yerlarda ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlarni muvozanatlashga yordam beradi;

- Aholi yashaydigan hududlarda infratuzilmani rivojlantirishni ta'minlaydi;

- Yer resurslarining talon-taroj qilinishining oldini oladi.

Yer solig'i tizimida davlat mulkdorlarining faoliyati ikki jihatdan ko'rib chiqiladi:

Bir tomonlama foydalanish: Mulkdorlarga tegishli, ammo foydalanilmayotgan yoki kam foydalanilayotgan yerlarga qonuniy asosda soliq solinadi. Bu orqali mulkdorlarni o'z yerlaridan samarali foydalanishga majburlash ko'zda tutilgan. Ikkinchi tomonlama foydalanish: Davlat tomonidan faol xo'jalik yuritishga yo'naltirilgan yerlar uchun soliq solish orqali yer resurslaridan oqilona foydalanish rag'batlantiriladi. Bu yondashuv yer egalari o'z yer uchastkalaridan samarali va oqilona foydalanishga undaydi, shuningdek mulkdorlik huquqlarini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Mahalliy byudjetlar daromadlarini oshirish va iqtisodiyotni liberallashtirish jarayonida yer solig'ining to'g'ri va samarali undirilishi muhim omil hisoblanadi. Yer solig'i nafaqat moliyaviy resurslar manbai sifatida, balki yerdan oqilona foydalanishni rag'batlantiruvchi vosita sifatida ham katta ahamiyatga ega. Shuning uchun, yer solig'i siyosatini takomillashtirish, soliq mexanizmlarini samarali tashkil etish va mulkdorlarning huquq hamda majburiyatlarini aniq belgilash orqali mahalliy byudjetlarning barqarorligini ta'minlash mumkin. Ushbu soliqning vazifasi moliyaviy nuqta'i nazardan olganda, rag'batlantiruvchi va nazorat qilish, mahalliy budjetlar daromadlarini shakllantirish nuqta'i-nazaridan esa, fiskal vazifalarini bajarishdan iborat.

Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirish va tushumlarni barqarorligini ta'minlash zarurati mavjudligi, mahalliy hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan qo'llab quvvatlashda yer solig'ini amal qilishini taqozo etadi.

Yer solig'ining obyektiv zarurligidan kelib chiqib, uning iqtisodiy mohiyati, bizning nazarimizda soliqqa tortiladigan yer uchastkasidan foydalanish tufayli aniq bir iqtisodiy shart-sharoitlarda olinadigan muayyan o'rtacha daromadning bir qismini budjetga undirishga qaratilgan desak, yanglishmaymiz.

Soliq miqdorlarini yerlar sifati, tabiiy iqlim zonalari bo'yicha tabaqalashtirish maqsadida sug'oriladigan yerlar uchun soliq stavkalari ma'muriy tumanlar bo'yicha, ularni tuproqlar ball-bonitetlari buyicha 10 darajaga bo'lgan holda belgilangan. Tuproqlar boniteti dehqonchilikning hozirgi darajasida qiyoslama tabiiy hosildorlikning shartli ko'rsatkichi hisoblanadi. Bonitetni aniqlashda tuproqlarning genetik kelib chiqishi,

sug'orishning qancha muddat davom etayotgani, ekin ekilishi, agroiklimiy resurslar bilan ta'minlangani, mexanik tarkibi, tuproqlarning hosil bulish genezisi, tuproq qatlamining suv o'tkaza olishi, sho'rlanganlik darajasi, yeroziyaga uchraganligi, toshloqligi, zichligi hamda tuproqning boshqa tabiiy xossalari hisobga olinadi. Tuproq boniteti 100 balli tizim bo'yicha aniqlanadi.

Lalmi yerlar va yaylovlar zonalar yoki vertikal mintakalarga bulingan, bu yerda yog'inlar bilan turlicha ta'minlanganlik shakllanadiki, ularning unumdorligi shu holatlar bilan bogliqdir.

Qishloq joylarda joylashgan yer uchastkalarining joylashgan joyi buyicha solik mikdorlarini tabaqalashtirish maqsadida ma'muriy va sanoat markazlari atrofidagi stavkalarga 1,1 dan 1,3 ga qadar oshiruvchi koeffitsientlar belgilangan.

Jismoniy shaxslardan undiriladigan yer solig'ini mahalliy hudud bo'yicha o'rganar ekanmiz, albatta uning shu hudud mahalliy byudjeti daromadlarida tutgan o'rnini va salmog'ini tahlil qilishimiz lozim bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi davlat budjeti daromadlari tarkibida jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i bo'yicha quyidagi ma'lumotlar o'rganildi.

1- Jadval

O'zbekistonda davlat byudjeti tarkibida yer solig'ining salmog'i¹

(mlrd. so'mda)

Ko'rsatkichlar	2020 yil	2021 yil	2022 yil	2023 yil	2024 yil
Jami solikli daromadlari	103561,7	127970,4	148388,3	165917,9	197642,8
Mahalliy byudjetga tushadigan yer solig'i	2389,7	4060,5	5328,8	6890,1	7171,1
Jumladan, jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i	1079,9	1524,2	1883,9	2872,0	2895,6

Jadvaldan ko'rish mumkinki, jami solikli daromadlarning o'sishi 2020 yildan 2024 yilgacha jami solikli daromadlar doimiy ravishda o'sib bormoqda. 2020 yildagi 103561,7 mlrd so'mdan 2024 yilga kelib 197642,8 mlrd so'mga yetgan. Bu taxminan 90,8% o'sishni ko'rsatadi. Bu o'sish iqtisodiy faollikning yaxshilanishi va soliqlarni yig'ishda samaradorlikning oshganidan dalolat beradi.

Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i ham ancha oshgan: 2020 yilda 1079,9 mlrd so'm bo'lsa, 2024 yilda 2895,6 mlrd so'mga yetgan. Taxminan 2,7 barobar o'sish kuzatilmoqda. Bu jismoniy shaxslar yer mulkidan soliqqa tortishda yanada faolroq jalb qilinayotganini anglatadi. Yer solig'i, ayniqsa jismoniy shaxslardan olinadigan qismi 2022-2023 yillarda sezilarli darajada oshgan. 2023 yildagi jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i 2872 mlrd so'm bo'lib, 2022 yilga nisbatan deyarli 52% ga o'sgan. Bu soliq ma'muriyatchiligidan takomillashuvi, raqamlashtirish, nazoratning kuchayishi va soliqqa tortish mexanizmlarining samaradorligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. So'nggi 5 yil ichida yer solig'i ko'rsatkichlari barqaror o'sishda bo'lib, ayniqsa jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i sezilarli darajada oshgan. Keyingi yillarda ham yer solig'ini samarali boshqarish va soliq bazasini kengaytirish ustuvor vazifa bo'lib qoladi.

¹O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

O'zbekiston Respublikasi soliqqa tortish tizimi modernizatsiyasining hozirgi bosqichida yer solig'ining mohiyati, maqsad va vazifalari hamda ularni soliq to'lovchilar faoliyatiga ta'siri, budget daromadidagi hissasini tahlil qilish va bu boradagi majud muammolarni o'rganish asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- Soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasining qabul qilinishi doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar davomida bevosita soliqlar stavkalari keskin pasaytirilsa-da, yer solig'i stavkalari yildan yilga oshirib borilmoqda, bu esa uning mahalliy budget daromadlarini to'ldirishda eng muhim manba ekanligini ko'rsatadi;

- soliqqa tortish amaliyotida bo'sh turgan maydonlarning xususiy mulkdorlariga ta'sir choralari kuchaytirilganligi, yerning ahamiyati qanchalik yuqoriligini ko'rsatadi;

- Yer solig'i uni to'lovchilarning iqtisodiy faoliyati natijalariga bog'liq bo'lmaydi;

- Yer solig'i davlat daromadlarining manbai sifatida barqaror, ishonchli va tushunish uchun nisbatan yengil soliqqa tortish vositasi;

- Mamlakatimizda yer resurslarini soliqqa tortishda rivojlangan davlatlar tajribasidan foydalanishning o'zi ham mavjud muammolarni bartaraf etishda samarali natijalarga olib kelishi mumkinligi;

- Mahalliy budgetlar o'zining xarajatlarini o'z mablag'i hisobidan amalga oshirilishi yo'lga qo'yilayotgan ayni paytda mahalliy budget daromadlarining umumiy hajmida yer solig'i bo'yicha tushumlar summasining barqaror salmog'ini ta'minlash zarur ekanligi.

Jismoniy shaxslarga tegishli imtiyozlarni hisobini yurituvchi yagona ma'lumotlar bazasining yo'qligi budgetga ushbu soliqni hisoblab chiqarishda quyidagi muammolarni keltirib chiqarmoqda:

- yer solig'idan imtiyozga ega fuqarolarning qat'iy hisobi yuritilmasligiga hamda prognoz ko'rsatkichlarning to'liq bajarilmasligi;

- yer solig'idan ozod etish tarzidagi imtiyozga ega aynan bitta shaxs tomonidan bir necha tumanda joylashgan obyektlarga nisbatan imtiyozdan foydalanilyotganligi.

5. Xulosa va takliflar

Umuman olganda, jismoniy shaxslar yer solig'ini hisoblab chiqarish va to'lashga doir muammolar jumlasiga quyidagilarni kiritishimiz mumkin:

- mustaqillikka erishganimizdan buyon yer resurslarini soliqqa tortishga doir normalar takomillashtirilmaganligi;

- yerdan qonun hujjatlarida belgilangan tartiblarga zid ravishda foydalanganlarga tegishli tartibda jazo choralari kiritilmaganligi;

- fuqarolarning soliqqa oid imtiyozga ega ekanligini tasdiqlovchi hujjatlarni davlat soliq xizmati organlariga taqdim etuvchi tashkilotlar bilan o'zaro axborot almashinuv tizimining takomillashtirilmaganligi;

- uzoq yillardan buyon yer solig'i stavkalarini belgilash mexanizmi takomillashtirilmaganligi va boshqalar.

Yer solig'idagi muammo va kamchiliklarni bartaraf etish yoki uni takomillashtirishning asosiy yo'nalishlarini respublikamizdagi yutuq va kamchiliklarni, tajribasi yuqori bo'lgan xorijiy mamlakatlarning soliq tizimidagi yutuqlarini hisobga olgan holda hamda yuqoridagi xulosalardan kelib chiqqan holda quyidagi takliflarni kiritmoqchimiz:

- Soliq idoralariga tegishli tartibda mahalliy soliqlar obyektlari hamda fuqarolarning soliq to'lovchilariga nisbatan imtiyozga asos bo'luvchi hujjatlarni bevosita taqdim qiluvchi tashkilotlar bilan hamkorlikda yagona markazlashgan baza yaratish orqali ular faoliyatidagi kamchiliklarni tuzatish, soliq idoralariga jo'natilayotgan ma'lumotlarning haqqoniyligini ta'minlashga erishish;

- Yer uchastkalariga adolatli soliq solish hamda ushbu soliqning mahalliy budjetdagi ulushini ko'paytirish maqsadida tomorqa xo'jaligida foydalaniladigan yerlar bo'yicha yer solig'i to'lashning alohida tartibini joriy etish;

- Egallab turgan yer maydoni ikki tumanga tegishli subyektlarning yer solig'ini to'lashda, soliqni ro'yxatdan o'tgan tuman budjetiga to'lashi, hisobotlarni esa, o'sha tuman soliq idorasiga topshirish hamda ikkinchi tumanga tegishli tartibda ma'lumotnoma olib borishni tashkil qilish kerak. Bu o'z navbatida, bir tashkilotning ikkita soliq idorasi tomonidan tekshirilishi va tekshiruvlar soni ko'payishini oldini oladi;

- Jismoniy shaxslar tomonidan yer resurslaridan tejamkorlik bilan foydalanishni yo'lga qo'yish maqsadida, ularga ajratilgan yer uchastkalaridan foydalanilmagan yoki boshqa maqsadlarda foydalanilgan hamda 2 yil va undan ortiq davrda qurilish ishlari tugallanmagan holatlari aniqlangan taqdirda 3-yildan boshlab, soliq summasiga ekvivalent miqdorda 2 koefitsient, 4-yilda 3 koefitsient va shu tartibda soliq summasini o'sib boruvchi tartibini joriy etish;

- Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan kelib chiqqan holda yer solig'ini normativ va haqiqiy qiymat asosida soliqqa tortish tizimini joriy qilish;

- Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlari o'rniga yagona ko'chmas mulk solig'ini joriy etish;

- Yerdan qonun hujjatlarida belgilangan tartiblarga zid ravishda foydalanganlarga tegishli tartibda jazo choralari kiritish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Jismoniy shaxslar yer solig'i sohasidagi mavjud muammolarni bartaraf etish uchun normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, samarali axborot almashinuvi tizimini yaratish, soliq stavkalarini optimallashtirish va jazo mexanizmlarini kuchaytirish zarur. Shuningdek, soliq tizimini rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida modernizatsiya qilish va yer resurslaridan oqilona foydalanishni rag'batlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu chora-tadbirlar mahalliy byudjetlarning daromad bazasini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Stiglitz, Joseph E. Economics of the Public Sector.
2. Dye, Richard F., England, Richard W. "Assessing the Effects of Property Taxation on the Housing Market." Journal of Real Estate Finance and Economics, 1991.
3. Fischel, William A. The Economics of Zoning Laws: A Property Rights Approach.
4. Oates, Wallace E. "The Theory and Practice of Local Public Finance." Handbook of Public Economics, 1987.
5. Jaeger, David A. "Property Taxation and Inequality." National Tax Journal, 2007.

Copyright: © 2025 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

